

C.P.I. DA CAÑIZA

DEPARTAMENTO DE XEOGRAFÍA E HISTORIA

PROGRAMACIÓN 1 ESO CURSO 2021-22

Programación 1º ESO: Xeografía e Historia.

O coñecemento da sociedade, a súa organización e o seu funcionamento ao longo do tempo, é esencial para poder entender o mundo actual. Coñecer o espazo onde se desenvolven as sociedades, os recursos naturais e o uso que se lles deu, achéganos datos sobre o pasado.

As disciplinas da Xeografía e a Historia son dous importantes eixes vertebradores para o coñecemento da sociedade, xa que contemplan a realidade humana e social desde unha perspectiva global e integradora e ofrecen unha maior capacidade para a estruturación dos feitos sociais. Malia isto, a sociedade actual, cada vez máis complexa, require da intervención doutras disciplinas como a Economía, a Socioloxía, a Ecoloxía ou a Historia da arte, que achegan análises diferentes e complementarias para a mellor comprensión da realidade social.

Na Educación Secundaria Obligatoria, a materia de Xeografía e Historia pretende afondar nos coñecementos adquiridos polos estudantes na Educación Primaria, favorecer a comprensión dos acontecementos, os procesos e os fenómenos sociais no contexto en que se producen, analizar os procesos que dan lugar aos cambios históricos e seguir adquirindo as competencias necesarias para comprender a realidade do mundo en que viven, as experiencias colectivas pasadas e presentes, a súa orientación no futuro, así como o espazo en que se desenvolve a vida en sociedade.

A Xeografía organízase, no primeiro ciclo, en dous bloques: O medio físico e O espazo humano; e en cuarto curso céntrase na globalización. A

Historia estuda as sociedades ao longo do tempo seguindo un criterio cronolóxico ao longo do catro cursos da ESO.

A aprendizaxe da Xeografía e Historia contribúe á aprendizaxe competencial dunha forma significativa.

Os bloques nos que se distribúen a contidos da área son os seguintes:

p

1. Bloque 1. O medio físico. **2.**

Bloque 2. O espazo humano. **3.**

Bloque 3. A Historia.

Introdución á Xeografía

OBXECTIVOS CURRICULARES

- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
  - e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
  - f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
1. Os alumnos deben comprender que é a xeografía, que estuda e para que serve. Saberán

cales son e para que serven as diferentes ferramentas que usa o xeógrafo: os mapas, os gráficos, as fotografías, as estatísticas, etc.

2. **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos coñecen os conceptos básicos da xeografía política e da xeografía física de España. Saben interpretar mapas sinxelos e orientarse neles; coñecen gráficos elementais, saben interpretar fotografías pouco complexas e recoñecen os datos estatísticos, correspondentes a medidas fundamentais de centralización.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
  - o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

B1.3. Proxeccións e sistemas de coordenadas. Imaxes de satélite e os seus principais usos.

B1.4. Localización. Latitude e lonxitude.

B1.6. Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía.
1. Que estuda a xeografía. 2. Que é a xeografía?

3. Para que serve a xeografía? 4. As ferramentas do xeógrafo. satélite e os seus usos principais.

5. Os mapas.

6. Os gráficos.

7. As fotografías.

8. As estatísticas.

B1.3. Analizar e identificar o mapa, e coñecer as imaxes de

B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.

B1.6. Ter unha visión global do medio físico europeo e mundial, e das súas características xerais.

Descubriremos o grao de consecución dun estándar avaliábel de aprendizaxe de maneira porcentual -
 Menor de 30% ..... Non adquirido. - Maior ou igual que 30%
 e menor que 50%..... En vías de adquisición - Maior ou igual que 50% e menor que
 70%.....Adquirido
 - Maior ou igual que 70% e menor que 85%..... Adquirido en vías de consolidación. -
 Maior ou igual que 85% ..... Adquirido e consolidado.

P

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

CURRICULARES CRITERIOS DE AVALIACIÓN	INDICADORES DE LOGRO GRAO MÍNIMO
---	----------------------------------

B1.3. Analizar e identificar o mapa, e coñecer as imaxes de satélite e os seus usos principais.

DE CONS. **COMPETENCIAS**

imaxes de satélite e mapas. 1. Distingue imaxes de satélite e mapas. GRAO MÍNIMO

B1.3.1. Clasifica e distingue tipos de

B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.

B1.6. Ter unha visión global do medio físico europeo e mundial, e das súas características xerais.

B1.4.2. Localiza espazos xeográficos e

70% CAA
CMCCT
CD

lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas.

B1.6.1. Localiza nun mapa físico mundial os

elementos e referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.
2. Localiza espazos xeográficos e interpreta a

súa evolución.

mapas.

- Identifica os elementos da xeografía física e da xeografía política que se representan nos

- Describe os principais Sistemas de Información Xeográfica (SIX).

50% CAA CMCCT

CD

100% CAA CMCCT

CD

CCL

P

OUTROS ELEMENTOS DA PROGRAMACIÓN

- Modelo discursivo/expositivo.
- Modelo experiencial.
- Obradoiros.

Aprendizaxe cooperativa.

Actidade e experimentación. Participación.

Motivación.

Personalización.

tarefas. Traballo

por proxectos.

Outros.

Inclusión.

Interacción.

Significatividade.

Tarefas individuais. Agrupamento flexible. Parellas.

Pequeno grupo.

Funcionalidade.

Globalización.

Avaliación formativa. Outros.

ORIENTACIÓNS

Traballo por

Gran grupo.

Grupo interclase. Outros.

P

7

RECURSOS PARA

TRABALLO

- Observación directa do traballo diario.
- Análise e valoración de tarefas

especialmente creadas para a avaliación.

Valoración cuantitativa do avance individual (calificacións).

Valoración cualitativa do avance individual (anotacións e puntualizacións).

Valoración cuantitativa do avance colectivo.

Valoración cualitativa do avance colectivo.

Outros.

Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.

Avaliación de contidos, probas correspondentes á unidade.

Avaliación por competencias, probas correspondentes á unidade.

Probas de avaliación externa.

Outros documentos gráficos ou textuais.

Debates e intervencións.

Proxectos persoais ou de grupo.

Representacións e dramatizacións.

Elaboracións multimedia.

Outros.

Cualificación cuantitativa: Ponderación 40%

1. Probas de avaliación de contidos.

Cualificación cualitativa: terá como clave para o diagnóstico a rúbrica correspondente á unidade. **Ponderación 40%**

1. Probas de avaliación por competencias.	2.. en vías de adquirir (1)	. excelente(4)
Observación directa. Ponderación 20%	. adquirido (2)	
Rúbrica:	. notable (3)	

COOPERATIVO Proxecto de traballo cooperativo de primeiro trimestre: *Magos e Comemos*.

Expresión oral e escrita. Interpreta as imaxes .

CONTIDOS

Comunicación audiovisual. Interpretación de gráficos .

Educación cívica e constitucional. A evolución da deforestación na selva amazónica .

P

UNIDADE 1 : A Terra e a súa representación

OBXECTIVOS CURRICULARES

- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos

campos do coñecemento e da experiencia.

- 1. Os alumnos deben comprender por que existe vida na Terra; deben situar a Terra e os demais planetas no sistema solar. Debe entender os movementos de translación e de rotación que realiza o planeta, así como as súas consecuencias: a sucesión dos días

e as noites e as estacións do ano. Deben saber interpretar os mapas como representacións da Terra; utilizando a escala e localizando un punto nun mapa; deben comprender e aplicar a relación que existe entre os paralelos e meridianos e a latitude e a lonxitude para localizar puntos e lugares terrestres; debe utilizar un mapa de fusos horarios. O alumno debe saber orientarse nun plano. Utilizará as TIC e os medios audiovisuais para comprender e ampliar a información.

g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófono.

2. **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos coñecen os movementos de rotación e de translación, así como o fundamental das súas consecuencias en que se sucedan os días e as noites e as estacións do ano.

1. **Previsión de dificultades.** Posiblemente existan dificultades para que os alumnos comprendan a diferenza real entre a superficie terrestre e a representación no mapa, así como para interiorizar as diferenzas horarianos distintos fusos horarios. Convén observar imaxes e utilizar os medios audiovisuais para reforzar esta aprendizaxe.

P

TEMPORALIZACIÓN: 2 últimas semanas de setembro e 2 primeiras de outubro

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

B1.1. A Terra: a Terra no Sistema Solar.

movemento de translación. • As estacións do ano.

• A representación da Terra. • Da esfera ao plano.

os movementos da terra e a existencia das estacións e do día e da noite, e comprender a súa importancia na distribución dos climas e da Biota.

B1.2. Representación da Terra. Escala e linguaxe cartográfica.

• Os elementos dun mapa. • As coordenadas xeográficas. • Os

B1.2. Identificar e distinguir os sistemas de representación cartográfica, en soporte analóxico e dixital, e as súas escalas.

B1.4. Localización. Latitude e lonxitude.

meridianos e os paralelos. • A latitude e a lonxitude. •

B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.

• A Terra no sistema solar. • A estrutura externa da Terra. • Un Orientación nun plano.

planeta en movemento. • O movemento de rotación. • O

B1.1. Coñecer o Sistema Solar e establecer as relacións entre

P

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

B1.1. Coñecer o Sistema Solar e establecer as relacións entre os movementos da terra e a existencia das estacións e do día e da noite, e comprender a súa importancia na distribución dos climas e da Biota.

INDICADORES DE LOGRO

GRAO
MÍNIMO DE CONSEC.

COMPETENCIAS

B1.2. Identificar e distinguir os sistemas de representación cartográfica, en soporte	B1.2.1. Clasifica e distingue proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con	expón con precisión.	50%	CAA CMCCT CD
B1.1.1. <u>Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta.</u>	1. Explica os movementos de rotación e translación. 2. Interpreta como inciden os raios solares no movemento de translación.	3. Busca, localiza e identifica zonas do planeta coa mesma hora, debido a estar dentro do mesmo fuso horario. 3. Busca en Internet diferentes cidades e sinala a súa hora actual, en base ao fuso horario en que se atopan	50%	CAA
B1.1.2. Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas.	1. Analiza información sobre os 24 fusos horarios, a súa relación co movemento de rotación da Terra e a razón de crealos. 2. Interpreta imaxes sobre os fusos horarios e transcribe os datos, que	4. Busca, selecciona, organiza e clasifica a información relevante sobre tipos de GRAO MÍNIMO 100%	50% CAA CMCCT CD	
analóxico e dixital, e as súas escalas.	unha de Peters.	mapas e distintas proxeccións	70%	CAA CMCCT CD

P

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.

B1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra
lugares nun mapa, utilizando datos de

B1.4.2. Localiza espazos xeográficos e
1. Realiza a procura dun punto no coordenadas xeográficas.
xeográficos, segundo as súas

CURRICULARES ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

planisferio, identifícao e describe a súa situación no hemisferio correspondente.50%

CAA
CMCCT CD

• Interpreta gráficas e localiza lugares

coordenadas xeográficas.

1. Utiliza ferramentas dixitais para localizar

lugares no planeta e describe a súa situación.
50% 50%

P

OUTROS ELEMENTOS DA PROGRAMACIÓN

12

ORIENTACIÓNS

Modelo discursivo/expositivo. Modelo

experiencial.

Obradoiros.

Aprendizaxe cooperativa. Traballo por tarefas.

Traballo por proxectos. Outros.

Actividade e experimentación.

Participación.

Motivación.

Personalización.

Inclusión.

Interacción.

Significatividade.

Funcionalidade.

Globalización.

Avaliación formativa.

Outros.

Tarefas individuais. Agrupamento flexible.

Parellas.

Pequeno grupo. Gran grupo.

Grupo interclase. Outros.

P

directa do traballo diario.

- Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.
- Valoración cuantitativa do avance individual (cualificacións).
- Valoración cualitativa do avance individual (anotacións e puntualizacións).
- Valoración cuantitativa do avance colectivo.
- Valoración cualitativa do avance

Observación

- Elemento de diagnóstico: rúbrica da colectivo.
- Outros.

RECURSOS PARA

- unidade.
- Avaliación de contidos, probas correspondentes á unidade.
- Avaliación por competencias, probas correspondentes á unidade.
- Probas de avaliación externa.

Outros documentos gráficos ou textuais. Debates e intervencións.

Proxectos persoais ou de grupo.

Representacións e dramatizacións. Elaboracións multimedia.

Outros.

Cualificación cuantitativa: Ponderación 40%

• **Probas de avaliación de contidos.**

Cualificación cualitativa: terá como clave para o diagnóstico a rúbrica correspondente á

P

TRABALLO COOPERATIVO

Unha práctica con Google Maps .

unidade. **Ponderación 40%**

• **Probas de avaliación por competencias.** • **Observación directa.** Ponderación 20%

Rúbrica:

. en vías de adquirir (!)

. adquirido (2)

. notable (3)

. excelente(4)

Proxecto de traballo cooperativo de primeiro trimestre: *Magos e Comemos.*

CONTIDOS

Comprensión lectora. Texto inicio da unidade: *Como se ve a Terra desde o espazo* .

Exposición oral e escrita. Interpreta a imaxe; Como o sabemos? ; Interpreta o debuxo ; Interpreta a imaxe e o gráfico ; Claves para estudar ; Interpreta os debuxos ; Exposición das propias ideas sobre a necesidade de coñecer as coordenadas xeográficas dunha estación de salvamento ante unha hipotética chamada de socorro ; Resume o esencial ; Reflexión e explicación do porqué se inviste tanto diñeiro en investigar o espazo .

Comunicación audiovisual. Circunferencia da Terra ; O sistema solar ; A biosfera ; A estrutura externa da Terra ; Composición química da atmosfera ; O movemento de rotación ; O movemento de translación ; Os elementos dun mapa; Interpretación de diferentes proxeccións cartográficas ; Os meridianos terrestres e paralelos terrestres lizar un punto nun mapa ; Orientación cun plano ; Fusos horarios ; Unha práctica con Google Maps).

O tratamento das Tecnoloxías da Información e da Comunicación. Procura en Internet as características dos demais planetas do sistema solar ; procura de información sobre as proxeccións de Mercator e Peters ; procura na web sobre os proxectos de investigación que leva a cabo o Instituto de Astrofísica de Canarias ; procura en Internet de diferentes cidades do mundo e as súas horas correspondentes ; Unha práctica con Google Maps . **Proxecto TIC de Xeografía:** Organizar unha viaxe coma o de Marco Polo .

Emprendemento. Interpretar diferentes proxeccións cartográficas ; Utilizar unha escala ; Localizar un punto nun mapa ; Orientarse cun plano ; Utilizar un mapa de fusos horarios; Pensa como un xeógrafo. *Sandy, unha illa fantasma no Pacífico?* .

Educación cívica e constitucional. O respecto no diálogo cos teus compañeiros .

P

UNIDADE 2. O relevo terrestre

OBXECTIVOS CURRICULARES

- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

P

- **Enfoque da unidade.** Os alumnos deben comprender que a estrutura da codia e do interior da Terra inflúen na vida na vida no noso planeta; coñecerán os océanos e os continentes, as formas do relevo continental; as formas do relevo costeiro e as formas do relevo submarino. Os alumnos saberán como se forma o relevo e como se modifica, identificando as características de pregamentos e fallas, da tectónica de placas, dos volcáns e dos terremotos; coñecerán os axentes que modifican o relevo e a influencia do relevo na nosa vida.
- **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos coñecen os principais accidentes do relevo e saben identificalos nun mapa físico; saben que a superficie da Terra está cuberta de auga en gran parte. Comprenden a relación que existe entre ela e as persoas, e viceversa.
- **Previsión de dificultades.** Posiblemente existan dificultades para que os alumnos tomen unha decisión sobre a elección dunha revista científica sobre a que se lles pide que busquen información na web e sobre a elaboración dunha presentación de PowerPoint. Convén establecer pautas de procura e elección, axudándolles no uso das novas tecnoloxías.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

B1.4. Localización. Latitude e lonxitude.

B1.5. Trazos principais do relevo do mundo. Clima: elementos e factores. Diversidade climática no planeta.

B1.11. Medio natural: áreas e problemas ambientais.

• A codia terrestre: océanos e continentes. • A estrutura interna da Terra.

• Os océanos e os continentes.

• A superficie da Terra non é lisa.

• As formas do relevo continental.

• As formas do relevo costeiro.

• As formas do relevo submarino.

• A formación do relevo: pregamentos e fallas. • A tectónica de placas.

• Os pregamentos e as fallas.

• A formación do relevo: volcáns e terremotos.

• Os axentes que modifican o relevo: a temperatura; o vento; a auga; os seres vivos.

• A influencia do relevo na nosa vida.

B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.

B1.5. Localizar no mapamundi físico as principais unidades do relevo mundiais, os grandes ríos e as grandes zonas climáticas, e identificar as súas características.

B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias.

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

CURRICULARES CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite,

utilizando datos de coordenadas xeográficas.
Terra e as súas principais características.

- Localiza nun planisferio as placas tectónicas e en que áreas se

B1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da

localizan as grandes cordilleiras do mundo.
100% 70%

- Localiza nun planisferio os océanos e os continentes, descríbeos e compáraos.

CAA
CMCCT CD

INDICADORES DE LOGRO GRAO MÍNIMO

DE CONSEC. COMPETENCIAS GRAO

MÍNIMO

<p>B1.5. Localizar no mapamundi físico as grandes ríos e as grandes zonas climáticas, e identificar as súas</p>	<p>características. <u>mundial.</u></p>	<p>principais unidades do relevo mundiais, os B1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas.</p>	<p>1. Localiza nun mapa accidentes do relevo, espazos xeográficos e lugares de interese. 2. Localiza e sitúa nun mapa físico: continentes, océanos e mares, illas,</p>	<p>CAA</p>
		<p>B1.5.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e</p>	<p>100%^{AA} CSC</p>	
		<p>arquipélagos, ríos, e cadeas de montañas.</p>		<p>100% CMCCT CD</p>

P

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias.

B1.11.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e

localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.

1. Busca información en medios impresos e dixitais sobre os problemas

ambientais e sobre a modificación do

CURRICULARES

relevo e as súas causas.

2. Describe os axentes que modifican o relevo, valorando a influencia do relevo na nosa vida e a influencia do ser humano sobre o relevo.

INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

CAA

CMCCT CD

CCL

OUTROS ELEMENTOS DA PROGRAMACIÓN

experiencial.

Obradoiros.

Aprendizaxe cooperativa. Traballo por tarefas.

Traballo por proxectos. Outros.

Actividade e experimentación. Participación.

Motivación.

Personalización.

Inclusión.

Interacción.

Significatividade.

Funcionalidade.

Globalización.

Avaliación formativa. Outros.

Tarefas individuais. Agrupamento flexible.

Parellas.

Pequeno grupo. Gran grupo.

Grupo interclase. Outros.

ORIENTACIÓNS

Modelo discursivo/expositivo. Modelo

RECURSOS PARA

PROCEDIMENTOS DE

Observación directa do traballo diario.

Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.

Valoración cuantitativa do avance individual (cualificacións).

Valoración cualitativa do avance individual (anotacións e puntualizacións).

Valoración cuantitativa do avance colectivo.

Valoración cualitativa do avance colectivo.

Outros.

Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.

Avaliación de contidos, probas correspondentes á unidade.

Avaliación por competencias, probas correspondentes á unidade.

Probas de avaliación externa.

Outros documentos gráficos ou textuais.

Debates e intervencións.

Proxectos persoais ou de grupo.

Representacións e dramatizacións.

Elaboracións multimedia.

Outros.

Cualificación cuantitativa: Ponderación 40%

1. Probas de avaliación de contidos.

Cualificación cualitativa: terá como clave para o diagnóstico a rúbrica correspondente á unidade. **Ponderación 40%**

• **Probas de avaliación por competencias.** •

Observación directa. Ponderación 20%

Rúbrica:

. en vías de adquiri (1)

. adquirido (2)

. notable (3)

. excelente (4)

Unha presentación a partir de revistas de divulgación científica Proxecto de traballo cooperativo de primeiro trimestre: *Magos e Comemos*.

TRABALLO COOPERATIVO

P

CONTIDOS

Comprensión lectora. Texto de inicio da unidade: *Como xurdiu a illa de Surtsey?*

Expresión oral e escrita. Descrición das capas da Terra ; Descrición do relevo submarino ; Interpretación e descrición duns mapas ; Escritura dun conto sobre os volcáns ; Explicación da diferenza entre o hipocentro e o epicentro ; Descrición da intervención da auga como un axente externo que modifica o relevo ; Relación entre o relevo e a poboación dun país ; Exposición ante os compañeiros dunha presentación de PowerPoint, como resultado da

procura na web de información sobre os temas tratados nunha revista .

23

Comunicación audiovisual. Elaboración dunha presentación de PowerPoint .

O tratamento das Tecnoloxías da Información e da Comunicación. Procura de información sobre o tsunami sucedido o 11 de marzo de 2011 en Xapón; explicación da causa que o provocou, a que países afectou e que consecuencias tivo ; procura de información sobre as zonas de España que teñen maior actividade sísmica e sobre terremotos recentes ; procura na web de información sobre os temas tratados nunha revista e elaboración dunha presentación de PowerPoint . **Proxecto TIC de Xeografía:** Organizar unha viaxe coma o de Marco Polo .

Emprendemento. Proposta de accións para limitar os efectos dos terremotos en zonas de gran actividade sísmica . **Educación cívica e constitucional.** Análise de vantaxes, inconvenientes e influencia no relevo da construción dunha nova vía de tren .

UNIDADE 3. *As augas*

OBXECTIVOS CURRICULARES

- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
  - e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
  - f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
1. Os alumnos deben comprender que é e como se produce o ciclo da auga na Terra; saberán que a auga está en circulación permanente; coñecerán as características das augas mariñas e das augas continentais. Os alumnos deben coñecer as partes dun río,

o significado de curso e de caudal, etc. Valorarán a importancia de manter as augas limpas e de evitar a súa contaminación.

1. **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos coñecen as características xerais do relevo e dos diferentes elementos que o conforman; saben que a

- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

estrutura da codia terrestre determina o movemento das augas na superficie e o desprazamento e a saída ao exterior das augas subterráneas.

- **Previsión de dificultades.** Posiblemente existan dificultades para que os alumnos comprendan e interpreten un gráfico sobre o perfil lonxitudinal dun río. Convén lembrar os seus coñecementos matemáticos sobre gráficas e coordenadas cartesianas.

P

25

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

B1.6. Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía.

B1.7. Medio natural europeo: principais trazos.

B1.8. Unidades do relevo do espazo xeográfico europeo.

B1.11. Medio natural: áreas e problemas ambientais.

1. A auga na Terra.

2. A auga está en circulación permanente. 3. As augas mariñas mundial, e das súas características xerais.

e as augas continentais. 4. Os ríos.

5. O curso e o caudal dun río.

6. Outras augas continentais: os lagos; as augas subterráneas; os glaciares.

7. As augas mariñas.

8. As augas mariñas e os seres humanos.

B1.6. Ter unha visión global do medio físico europeo e

B1.7. Ser capaz de describir as peculiaridades do medio físico europeo.

B1.8. Situar no mapa de Europa as unidades e os elementos principais do relevo continental.

B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias.

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B1.6. Ter unha visión global do medio físico europeo e mundial, e das súas características xerais.

B1.6.1. Localiza nun mapa físico

B1.7. Ser capaz de describir as peculiaridades do medio físico europeo.

B1.8. Situar no mapa de Europa as unidades e os elementos

CURRICULARES

cadeas montañosas principais.

• Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais.

GRAO MÍNIMO 100%

osCAA

CMCCT CD

INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

CCL

principais do relevo continental.

B1.7.1. Explica as características do relevo

europeo. 1. Busca e explica as características dos ríos, os lagos e as augas mariñas de Europa.

B1.8.1. Localiza no mapa as unidades e os

elementos principais do relevo europeo. A. Describe, con axuda do mapa físico, os ríos, os lagos e as augas mariñas de Europa.
50% CAA CMCCT
CD

CCL
CAA
70% CAA CMCCT
CD

P

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO (CONTINUACIÓN)

27

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias.
B1.11.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.
• Explica como se presenta a auga na Terra e o ciclo da auga.
• Busca e describe como afecta a contaminación ás augas dos ríos e dos mares.

CURRICULARES

• Valora a acción do home sobre o medio ambiente e os seus efectos, relacionándoos coa construción de presas nos ríos.

50% 50%

INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

70%
CAA
CMCCT
CD
CCL

OUTROS ELEMENTOS DA PROGRAMACIÓN

ORIENTACIÓNS

Modelo discursivo/expositivo. Modelo

experiencial.

Obradoiros.

Aprendizaxe cooperativa. Traballo por tarefas.

Traballo por proxectos. Outros.

Actídad e experimentación. Participación.

Motivación.

Personalización.

Inclusión.

Interacción.

Significatividade.

Funcionalidade.

Globalización.

Avaliación formativa. Outros.

Tarefas individuais. Agrupamento flexible.

Parellas.

Pequeno grupo. Gran grupo.

Grupo interclase. Outros.

RECURSOS PARA

- Observación directa do traballo diario.
- Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.

- Valoración cuantitativa do avance individual (cualificacións).
  - Valoración cualitativa do avance individual (anotacións e puntualizacións).
  - Valoración cuantitativa do avance colectivo.
  - Valoración cualitativa do avance colectivo.
  - Outros.
  - Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.
  - Avaliación de contidos, probas correspondentes á unidade.
  - Avaliación por competencias, probas correspondentes á unidade.
  - Probas de avaliación externa.
  - Outros documentos gráficos ou textuais.
  - Debates e intervencións.
  - Proxectos persoais ou de grupo.
- Cualificación cuantitativa: Ponderación 40%**
1. **Probas de avaliación de contidos.**
- Cualificación cualitativa:** terá como clave

para o diagnóstico a rúbrica correspondente á unidade. **Ponderación 40%**

2. **Probas de avaliación por competencias.** 3.

Observación directa. Ponderación 20%

Rúbrica:

. en vías de adquirir (1)

. adquirido (4)

. notable (3)

. excelente(4)

Proxecto de traballo cooperativo de primeiro trimestre: *Magos e Comemos*.

TRABALLO COOPERATIVO

Unha investigación sobre as grandes exploracións

P

CONTIDOS

Comprensión lectora. Texto de inicio da unidade: *Como se descubriron as fontes do Nilo?* ;

Unha investigación sobre as grandes exploracións . **Expresión oral e escrita.** Interpretación

sobre *A presa das Tres Gargantas* ; *Unha investigación sobre as grandes exploracións* .

Comunicación audiovisual. O ciclo da auga ; O curso dun río ; Formación dun acuífero ;

30

Partes dun glaciar ; Os movementos das ondas ; Interpretación do perfil lonxitudinal do río Nilo .

O tratamento das Tecnoloxías da Información e da Comunicación. Procura en Internet sobre un iceberg e confección dun debuxo con Paint ou outro programa para representalo ; procura de información sobre algunha vertedura de petróleo no mar e sobre as súas consecuencias ambientais ; procura de información sobre *A presa das Tres Gargantas*; investigación en grupo sobre como se explorou a fosa Challenger . **Proxecto TIC de Xeografía:** Organizar unha viaxe coma o de Marco Polo .

Emprendemento. Elección, procura e exposición de información sobre un lugar da terra para exploralo .

Educación cívica e constitucional. Debate na aula sobre a conveniencia de utilizar as augas subterráneas e proposta de medidas alternativas para obter auga potable ; Exposición de opinións sobre as causas da contaminación das augas e sobre as posibles accións colectivas e individuais para evitala ; Análise sobre *A presa das Tres Gargantas* ; Análise sobre que relación hai entre correntes mariñas, clima e poboación .

UNIDADE 4. *O clima*

OBXECTIVOS CURRICULARES

- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

P

32

1. Os alumnos deben saber cales son as capas da atmosfera e comprender os conceptos de tempo e clima; saberán que existe unha relación entre o clima e a temperatura, os factores que modifican a temperatura, as precipitacións, a humidade do aire; os factores que modifican as precipitacións, a presión atmosférica e o vento. Coñecerán as características dos climas da Terra e as zonas climáticas correspondentes. Os alumnos valorarán a importancia do clima na nosa vida, a influencia humana na atmosfera; a contaminación atmosférica, o quecemento global e o cambio climático; coñecerán as principais catástrofes climáticas, como as inundacións, as secas e os furacáns.
2. **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos coñecen os conceptos de atmosfera, clima e zonas climáticas. Saben que as persoas inflúen na atmosfera e na contaminación atmosférica; comprenden o perigo das grandes catástrofes climáticas.
3. **Previsión de dificultades.** Posiblemente existan dificultades para diferenciar entre tempo atmosférico e clima. Previranse con exemplos prácticos e con información de actualidade.

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

B1.6. Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía. climáticas da Terra.

B1.9. Conxuntos bioclimáticos do espazo xeográfico europeo.

B1.11. Medio natural: áreas e problemas ambientais.

- A atmosfera.
- As capas da atmosfera.
- Os conceptos de tempo e clima.
- A temperatura.

• Os factores que modifican a temperatura. • As zonas

climáticas da Terra.

• As precipitacións.

• A humidade do aire.

• O factores que modifican as precipitacións. • A presión atmosférica e o vento.

• Os climas da Terra: a zona cálida; as zonas temperadas; as zonas frías.

• O clima na nosa vida: como nos afecta o clima e como

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

superamos as condicións do clima.

• A influencia humana na atmosfera: a contaminación atmosférica, o quecemento global e o cambio climático.

• As catástrofes climáticas: as inundacións, as secas e os furacáns.

B1.6. Ter unha visión global do medio físico europeo e mundial, e das súas características xerais.

B1.9. Coñecer, comparar e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico europeo.

B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias.

P

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B1.6. Ter unha visión global do medio físico europeo e mundial, e das súas características xerais.

B1.9. Coñecer, comparar e describir os grandes conxuntos bioclimáticos

CURRICULARES

que conforman o espazo xeográfico europeo.

B1.6.2. Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.

INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

os distintos tipos de clima de Europa.

1. Analiza a información e describe as capas da atmosfera, os factores que afectan á temperatura e ás precipitacións, a presión atmosférica e o vento, e relaciónaos cos conceptos de tempo e clima.

B1.9.1. Clasifica e localiza nun mapa **1.** Clasifica e relaciona os diferentes climas da Terra coas zonas

climáticas, elaborando climogramas e mapas.	frías. 1. Clasifica e localiza nun mapa os diferentes climas.	100%	70%	CAA CAA CMCCT CD CCL CAA	CAA CMCCT CD CCL
A. Describe e analiza as zonas climáticas, clasificándoas en zonas cálidas, zonas temperadas e zonas	GRAO MÍNIMO 100%	70%			
<u>zonas bioclimáticas do noso continente.</u> B1.9.2. Distingue e localiza nun mapa as	B. Clasifica e localiza nun mapa as zonas cálidas, as zonas temperadas e as		zonas frías. 100%	CAA CMCT CD	

P

35

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias.
B1.11.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a

problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.
• Coñece e describe a importancia do clima, das catástrofes climáticas, e da

CURRICULARES

influencia humana na vida do planeta e na conservación do medio ambiente.
• Busca en medios dixitais e impresos

INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

referencias aos problemas ambientais actuais e ás súas consecuencias.
50% 50%

CAA
CMCCT CD
CCL

OUTROS ELEMENTOS DA PROGRAMACIÓN

- Modelo discursivo/expositivo. Modelo experiencial.
- Obradoiros.
- Aprendizaxe cooperativa. Traballo por tarefas.
- Traballo por proxectos. Outros.

- Actidad e experimentación. Participación.
- Motivación.
- Personalización.
- Inclusión.
- Interacción.
- Significatividade.

- Funcionalidade.
- Globalización.
- Avaliación formativa. Outros.
- Tarefas individuais. Agrupamento flexible.
- Parellas.

Pequeno grupo. Gran grupo.

Grupo interclase. Outros.

P

37

RECURSOS PARA

PROCEDEMENTOS DE

Observación directa do traballo diario.

Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.

Valoración cuantitativa do avance individual (cualificacións). Avaliación de contidos, probas correspondentes á unidade.

Valoración cualitativa do avance individual (anotacións e puntualizacións). Avaliación por competencias, probas correspondentes á unidade.

Valoración cuantitativa do avance colectivo. Probas de avaliación externa.

Valoración cualitativa do avance colectivo. Outros documentos gráficos ou textuais. Debates e intervencións.

Outros.

Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.

Proxectos persoais ou de grupo.

Representacións e dramatizacións.

Elaboracións multimedia.

Outros.

Cualificación cuantitativa: Ponderación 40%

1. **Probas de avaliación de contidos.**

Cualificación cualitativa: terá como clave para o diagnóstico a rúbrica correspondente á unidade.

Ponderación 40%

• **Probas de avaliación por competencias.**

Observación directa. Ponderación 20%

Rúbricas:

- en vías de adquirir (1)

- adquirido (2)

-notable (3)

- excelente (4)

Buscar información na web da Axencia Estatal de Meteoroloxía. Proxecto de traballo cooperativo de primeiro trimestre: *Magos e Comemos*.

TRABALLO COOPERATIVO

P

38

CONTIDOS

Comprensión lectora. Texto inicio da unidade: *Como nos afecta o cambio climático?*

Expresión oral e escrita. Interpreta a imaxe ; Como o sabemos? ; Describe o tempo ; Elaborar un informe sobre os ventos alisios ; Interpretación dun mapa do tempo ; Interpretación de imaxes sobre zonas climáticas e climas .

Comunicación audiovisual. A estrutura da atmosfera ; Relación entre a latitude e a temperatura ; Construír e interpretar climogramas ; Análise dun gráfico relacionado co quecemento global e co consumo enerxético .

O tratamento das Tecnoloxías da Información e da Comunicación. Procura de información en Internet sobre os pigmeos ou os tuareg e realización dun informe sobre o lugar no que viven, o clima que hai nesas zonas e como se adaptan ás condicións climáticas ; procura de información sobre algún tornado recente ; procura na web de AEME, e anotación nunha táboa do tempo no propio municipio durante tres días . **Proxecto TIC de Xeografía:** Organizar unha viaxe coma o de Marco Polo .

Emprendemento. Por parellas, elaboración de propostas que expliquen as medidas que poidan adoptar os concellos para aforrar enerxía .

P

UNIDADE 5. *As paisaxes da Terra*

OBXECTIVOS CURRICULARES

- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófono.

P

40

1. Os alumnos deben comprender as diferenzas entre unha paisaxe natural e unha paisaxe transformada. Coñecerán as características da selva, da sabana e dos desertos; saberán cales son as características dunha paisaxe inhóspita, dun medio pouco poboado e dunha paisaxe moi transformada. Identificarán as semellanzas e as diferenzas entre a paisaxe polar e a paisaxe de alta montaña.
2. **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos coñecen a influencia dos climas da Terra nas paisaxes; relacionan as zonas climáticas cos tipos de paisaxes naturais e coa influencia humana no medio.
3. **Previsión de dificultades.** Posiblemente existan dificultades para que os alumnos comprendan as formas de vida nos lugares moi fríos. Convén observar imaxes e vídeos para reforzar esta aprendizaxe.

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

B1.4. Localización. Latitude e lonxitude.

B1.6. Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía.

B1.9. Conxuntos bioclimáticos do espazo xeográfico europeo.

B1.10. Diversidade de espazos naturais europeos.

B1.11. Medio natural: áreas e problemas ambientais.

• Paisaxe natural e paisaxe transformada. • A selva.

• A sabana.

• Os desertos.

• A paisaxe mediterránea.

• A paisaxe oceánica.

• A paisaxe continental.

• As paisaxes frías: a paisaxe polar e a paisaxe de alta montaña.

B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

B1.6. Ter unha visión global do medio físico europeo e mundial, e das súas características xerais.

B1.9. Coñecer, comparar e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico europeo.

B1.10. Coñecer os principais espazos naturais do noso continente.

B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias.

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.

B1.9. Coñecer, comparar e describir os

B1.6. Ter unha visión global do medio físico europeo e mundial, e das súas características xerais.

B1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.

grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico europeo.

50%

tipos de clima de Europa. B) Interpreta mapas e gráficos, identificando os espazos bioclimáticos

B1.9.2. Distingue e localiza nun mapa as

zonas bioclimáticas do noso continente. 1. Analiza, compara e describe os elementos propios da paisaxe e do clima.

CMCCT CD

CURRICULARES

B1.6.2. Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.

B1.9.1. Clasifica e localiza nun mapa

os

• Analiza e localiza espazos xeográficos nun planisferio, identificando as súas principais características coas do hemisferio da Terra no que se atopan

100%
CAA

CMCCT CD

CAA

A) Analiza e confecciona climogramas, reflectindo os elementos máis importantes do clima.

CMCCT CD

CCL

CAA

GRAO MÍNIMO 50%

CAA

CMCCT CD

CCL

CAA

INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B1.10. Coñecer os principais espazos naturais do noso continente.

B1.10.1. Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais.

B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente

B1.11.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas

relacionados con eles.

ambientais e en medios impresos,

localízaa e utilízaa correctamente.

50%

CURRICULARES

• Localiza en mapas as zonas bioclimáticas, sinalando o tipo de paisaxe e as características do clima que corresponden a cada zona. 70%

1. Busca información en páxinas web especializadas en problemas

CD

CCL

INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

CAA

CMCCT CD

CCL

CAA

CMCCT

OUTROS ELEMENTOS DA PROGRAMACIÓN

- Modelo discursivo/expositivo.
- Modelo experiencial.
- Obradoiros.

ORIENTACIÓNS

- Traballo por tarefas.
- Traballo

- Inclusión.
- Interacción.

- Aprendizaxe cooperativa.

- Actidade e experimentación.
- Participación.

- Motivación.

- Personalización.
- por proxectos.
- Outros.

- Significatividade.
- Funcionalidade.
- Globalización.

- Tarefas individuais.
- Agrupamento flexible.
- Parellas.

- Pequeno grupo.

- Avaliación formativa.
- Outros.

- Gran grupo.

- Grupo interclase.
- Outros.

RECURSOS PARA

TRABALLO

Observación directa do traballo diario.

Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.

Valoración cuantitativa do avance individual (calificacións).

Valoración cualitativa do avance individual (anotacións e puntualizacións).

Valoración cuantitativa do avance colectivo.

Valoración cualitativa do avance colectivo.

Outros.

Elaborar a ficha dunha paisaxe .

Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.

Avaliación de contidos, probas correspondentes á unidade.

Avaliación por competencias, probas correspondentes á unidade.

Probas de avaliación externa.

- Outros documentos gráficos ou textuais. Elaboracións multimedia.
Debates e intervencións. Outros.
 Proxectos persoais ou de grupo.
Representacións e dramatizacións.
- Cualificación cuantitativa:**
1. **Probas de avaliación de contidos.**

Cualificación cualitativa: terá como clave **Observación directa.**
para o diagnóstico a rúbrica correspondente á unidade.

1. **Probas de avaliación por competencias.** 2.

Proxecto de traballo cooperativo de segundo trimestre: *Arqueólogos e Percibimos.*

COOPERATIVO

CONTIDOS

Comprensión lectora. Texto inicio da unidade: *Estamos destruindo a selva amazónica?*

Exposición oral e escrita. Interpreta a imaxe ; Como o sabemos?; Interpretación dunha cliserie .

Comunicación audiovisual. Interpreta o mapa e os gráficos .

O tratamento das Tecnoloxías da Información e da Comunicación. Procura de información en Google Maps sobre a zona na que se atopa o instituto ; Investigación en Internet sobre as coníferas ; Procura en Internet do «catálogo nacional de especies ameazadas en España» ; Procura na web de *Paisaxes do mundo*: exemplos dunha paisaxe desértica, unha selva e unha paisaxe de alta montaña . **Proxecto TIC de Xeografía:** Organizar unha viaxe coma o de Marco Polo.

Emprendemento. Resolución dun caso práctico sobre os tsaatan, un exemplo de adaptación ao medio .

OBXECTIVOS CURRICULARES

- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

1. Os alumnos deben coñecer as características do relevo dos ríos e dos lagos, do clima e das paisaxes dos continentes: África, Asia, América, Europa, Oceanía e a Antártida.

1. **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos coñecen a situación dos continentes no planeta e identifican a súa forma.

- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

1. **Previsión de dificultades.** Posiblemente existan dificultades para que os alumnos comprendan o significado de que o polo sur estea no interior da Antártida. Convén observar imaxes e mapas para prever.

P

48

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

B1.2. Representación da Terra. Escala e linguaxe cartográfica.

B1.6. Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía. **B1.8.** Unidades do relevo do espazo xeográfico europeo.

B1.7. Medio natural europeo: principais trazos.

B1.9. Conxuntos bioclimáticos do espazo xeográfico europeo.

B1.10. Diversidade de espazos naturais europeos.

B1.11. Medio natural: áreas e problemas ambientais.

1. África, un continente de amplas mesetas. 2. Asia, un continente de extremos.

3. América, de polo a polo.

4. Europa, unha península de Asia.

5. O clima e as paisaxes naturais europeas: a paisaxe mediterránea, a paisaxe oceánica; a paisaxe continental, a paisaxe polar e a paisaxe de alta montaña.

6. Oceanía, un continente formado por illas. 7. Antártida, o continente xeadado.

8. Mapa político de Europa e España.

B1.2. Identificar e distinguir os sistemas de representación cartográfica, en soporte analóxico e dixital, e as súas escalas.

B1.6. Ter unha visión global do medio físico europeo e mundial, e das súas características xerais.

B1.7. Ser capaz de describir as peculiaridades do medio físico europeo.

B1.8. Situar no mapa de Europa as unidades e os elementos principais do relevo continental.

B1.9. Coñecer, comparar e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico europeo.

B1.10. Coñecer os principais espazos naturais do noso continente.

B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias.

P

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B1.2. Identificar e distinguir os sistemas de representación cartográfica, en soporte analóxico e dixital, e as súas escalas.

B1.6. Ter unha visión global do medio físico europeo e mundial, e das súas características xerais.

CURRICULARES

INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

<p>B1.7. Ser capaz de describir as B1.2.1. Clasifica e distingue proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters.</p>	<p><u>océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.</u> <u>Localiza nun mapa político europeo países. En España, Comunidades autónomas e provincias.</u></p>	<p>2. Compara un atlas en papel e un atlas dixital.</p> <p>1. Sitúa, localiza e identifica nun mapa físico as principais unidades do relevo.</p>	<p>GRAO MÍNIMO 100%</p>	<p>CAA CMCCT CD CCL</p>
<p>B1.6.1. Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e peculiaridades do medio físico europeo.</p>	<p>B1.7.1. Explica as características xerais 1. Sabe utilizar un atlas.</p>	<p>2. Sitúa nun mapa político países europeos e Comunidades autónomas e provincias de España</p>	<p>100% CAA CMCCT CD</p>	<p>CAA</p>
<p>do relevo europeo. 1. Cita os principais accidentes do relevo</p>	<p>europeo e describe as súas características. 100%</p>	<p>CMCCT CD CCL</p>		

P

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B1.8. Situar no mapa de Europa as unidades e os elementos principais do relevo continental.

B1.9. Coñecer, comparar e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que

B1.8.1. Localiza no mapa as unidades e

CURRICULARES

elementos principais do relevo europeo. 1. Sitúa, localiza e identifica nun mapa as principais unidades e elementos do

50%
relevo europeo.

INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

B1.9.1. Clasifica e localiza nun mapa os

tipos de clima de Europa. 1. Identifica e sitúa nun mapa as zonas climáticas europeas, describindo as conforman o espazo xeográfico europeo.

CAA
CMCCT CD

CAA
CMCCT

súas características. 50%

CD

B1.9.2. Distingue e localiza nun mapa as

CCL CAA

zonas bioclimáticas do noso continente. • Localiza e sitúa nun mapa as zonas bioclimáticas, describindo as súas

características.

CMCCT CD

50%

B1.10. Coñecer os principais espazos naturais do noso continente. mapa os principais espazos naturais de Europa.

CMCT CD

B1.10.1. Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais.

2. Compara o mapa político e o mapa físico de Europa

AA

CSC

1. Sitúa, localiza e identifica nun

50%
CL

P

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO (CONTINUACIÓN)

51

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias.

CURRICULARES

B1.11.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.

1. Investiga e realiza procuras en Internet, referidas ao medio ambiente e a espazos protexidos. 50%

INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

CAA
CMCCT CD
CCL

P

OUTROS ELEMENTOS DA PROGRAMACIÓN

ORIENTACIONES

Modelo discursivo/expositivo. Modelo

experiencial.

Obradoiros.

Aprendizaxe cooperativa. Traballo por tarefas.

Traballo por proxectos. Outros.

Actidade e experimentación. Participación.

Motivación.

Personalización.

Inclusión.

Interacción.

Significatividade.

Funcionalidade.

Globalización.

Avaliación formativa. Outros.

Tarefas individuais. Agrupamento flexible.

Parellas.

Pequeno grupo. Gran grupo.

Grupo interclase. Outros.

RECURSOS PARA

PROCEDIMENTOS DE

TRABALLO

- Observación directa do traballo diario.
  - Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.
  - Valoración cuantitativa do avance individual (cualificacións).
  - Valoración cualitativa do avance individual (anotacións e puntualizacións).
  - Valoración cuantitativa do avance colectivo.
  - Valoración cualitativa do avance colectivo.
  - Outros.
- Organizar unha volta ao mundo
  - Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.
  - Avaliación de contidos, probas correspondentes á unidade.
  - Avaliación por competencias, probas correspondentes á unidade.
  - Probas de avaliación externa.
  - Outros documentos gráficos ou textuais.
  - Debates e intervencións.
  - Proxectos persoais ou de grupo.
  -

Representacións e dramatizacións.

Elaboracións multimedia.

Outros.

Cualificación cuantitativa:

1. Probas de avaliación de contidos.

Cualificación cualitativa: terá como clave para o diagnóstico a rúbrica correspondente á unidade. • **Probas de avaliación por**

competencias. • **Observación directa.**

COOPERATIVO

Proxecto de traballo cooperativo de segundo trimestre: *Arqueólogos e Percibimos*.

CONTIDOS

Comprensión lectora. Textos de inicio da unidade: *Como se descubriu a Antártida?*; *A base española Xoan Carlos I na Antártida*

Expresión oral e escrita. Interpreta e explica os mapas

Comunicación audiovisual. Interpreta gráficos e climogramas

O tratamento das Tecnoloxías da Información e da Comunicación. Procura en Internet que tipo de roupa teñen que usar os científicos que traballan na Antártida ; Consulta atlas en Internet. **Proxecto TIC de Xeografía:** Organizar unha viaxe coma o de Marco Polo .

Educación cívica e constitucional. A protección do medio en Europa .

P

55

Proxecto TIC de Xeografía: *Organizar unha viaxe coma o de Marco Polo*

OBXECTIVOS CURRICULARES

- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas

súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo

das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

- Os alumnos teñen que analizar a ruta que seguiu Marco Polo a finais da Idade Media e comparala co itinerario que utilizaría na actualidade para chegar ao mesmo lugar..
- **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos utilizaron Google Maps e Bing Maps nas unidades anteriores.
  - f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
  - g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido

crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófono.

- **Previsión de dificultades.** É posible que existan algunhas dificultades para que os alumnos organicen a información e a expoñan de xeito ordenado e claro.

P

56

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO B1.4. Localización. Latitude e lonxitude.

- Quen foi Marco Polo? • A ruta.
- A paisaxe.
- O clima.

- Organiza a túa viaxe. • Debuxa a ruta.

B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.

P

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B1.4. Localizar espazos xeográficos esatélite, utilizando datos de lugares nun mapa ou imaxe de coordenadas xeográficas.

57

CURRICULARES ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

B1.4.2. Localiza espazos xeográficos de coordenadas xeográficas. e lugares nun mapa, utilizando datos • Sitúa nun mapa diferentes localizacións. • Utiliza Google Maps ou Bing Maps para describir o relevo

e analizar a paisaxe. • Debuxa o trazado dunha ruta nun mapa

identificando o nome das localidades GRAO MÍNIMO 50%
polas que fará escala.

50%
CAA

CMCCT CCL
CD

P

OUTROS ELEMENTOS DA PROGRAMACIÓN

ORIENTACIÓNS

Modelo discursivo/expositivo. Modelo

experiencial.

Obradoiros.

Aprendizaxe cooperativa. Traballo por tarefas.

Traballo por proxectos. Outros.

Actividade e experimentación.

Participación.

Motivación.

Personalización.

Inclusión.

Interacción.

Significatividade.

Funcionalidade.

Globalización.

Avaliación formativa.

Outros.

Tarefas individuais. Agrupamento flexible.

Parellas.

Pequeno grupo. Gran grupo.

Grupo interclase. Outros.

RECURSOS PARA A AVALIACIÓN

TRABALLO

- Observación directa do traballo diario.
- Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.
- Valoración cuantitativa do avance individual (cualificacións).
- Valoración cualitativa do avance individual (anotacións e puntualizacións).
- Valoración cuantitativa do avance colectivo.
- Valoración cualitativa do avance colectivo. Outros.
- Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.
- Avaliación de contidos, probas correspondentes á unidade.
- Avaliación por competencias, probas correspondentes á unidade.
- Probas de avaliación externa.
- Outros documentos gráficos ou textuais. Debates e intervencións.
- Proxectos persoais ou de grupo.

Representacións e dramatizacións.
Elaboracións multimedia.

Outros.

Cualificación cuantitativa:

• **Probas de avaliación de contidos.**

Cualificación cualitativa: terá como clave para o diagnóstico a rúbrica correspondente á

unidade. • **Probas de avaliación por competencias.** • **Observación directa.**

COOPERATIVO 3. Organizar unha viaxe coma a de Marco Polo.

Comprensión lectora. A ruta .

Comunicación audiovisual. Mapas do relevo e climogramas

O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación. Proxecto TIC de

Xeografía: Organizar unha viaxe coma a de Marco Polo . **Educación cívica e constitucional.**

Recomendacións sanitarias do Ministerio de Sanidade .

Introdución á historia

OBXECTIVOS CURRICULARES

- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
  - e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
  - f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
  - g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- **Enfoque da unidade.** Os alumnos deben comprender en que consiste o traballo do historiador; saberán cales son e en que consisten as principais fontes históricas; identificarán o tempo histórico e relacionarán as súas medidas en anos, en séculos e por idades históricas; saberán interpretar e deseñar unha liña do tempo.
  - **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos coñecen algúns datos fundamentais da historia como reflexo dos feitos máis significativos sucedidos no pasado da súa contorna próxima: na súa localidade, na súa comunidade autónoma e en España.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.
  - **Previsión de dificultades.** Poden existir dificultades para que os alumnos comprendan a diferenza entre un resto histórico non escrito que é unha fonte histórica e outros materiais prehistóricos que non son considerados fontes da historia. Previranse con procuras en Internet, diálogos, debates e análises que permitan distinguilos.

BLOQUE 3. HISTORIA

B3.2. Fontes históricas.

B3.3. Cambio e continuidade.

B3.8. Prehistoria e Idade Antiga: visión global.

• O traballo do historiador.

• O historiador, detective do pasado. • As fontes históricas.

• O tempo histórico.

• A relación entre anos e séculos. • A liña do tempo.

B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.

B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.

B3.8. Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e os acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria e da Idade Antiga, para adquirir unha perspectiva global da súa evolución.

BLOQUE 3. A HISTORIA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.

fontes históricas. • Identifica e describe distintos tipos de

B3.2.1. Nomea e identifica catro clases de

fontes históricas.

GRAO MÍNIMO

70%

CSC

CAA

CURRICULARES

100% CSC
CAA

B3.3. Explicar as características de cada

INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

B3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, sexan estas restos materiais ou textuais.

B3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos

- Identifica e describe fontes primarias iconográficas e fontes secundarias escritas, explicando a necesidade de fontes para escribir a historia.

- Ordena feitos e datas, indicando a que tempo histórico e certos acontecementos que determinaron

cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación. históricos e outros feitos salientables utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.

século pertencen. 70% CSC CMCCT

e os acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria e da Idade Antiga, para adquirir unha perspectiva global da súa evolución.

cronolóxicos e mapas históricos. • Interpreta unha liña do tempo e

B3.8.1. Realiza diversos tipos de eixes

50%
acontecementos históricos,
distinguindo as etapas correspondentes
ás épocas representadas.

CSC

CMCCT CAA

B3.8. Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos representa nela os diferentes

OUTROS ELEMENTOS DA PROGRAMACIÓN

63

ORIENTACIÓNS

Modelo discursivo/expositivo. Modelo

experiencial.

Obradoiros.

Aprendizaxe cooperativa. Traballo por tarefas.

Traballo por proxectos. Outros.

Actividade e experimentación. Participación.

Motivación.

Personalización.

Inclusión.

Interacción.

Significatividade.

Funcionalidade.

Globalización.

Avaliación formativa. Outros.

Tarefas individuais. Agrupamento flexible.

Parellas.

Pequeno grupo. Gran grupo.

Grupo interclase. Outros.

RECURSOS PARA

PROCEDEMENTOS DE

TRABALLO

- Observación directa do traballo diario.
- Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.

- Valoración cuantitativa do avance individual (cualificacións).
  - Valoración cualitativa do avance individual (anotacións e puntualizacións).
  - Valoración cuantitativa do avance colectivo.
  - Valoración cualitativa do avance colectivo.
  - Outros.
  - Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.
  - Avaliación de contidos, probas correspondentes á unidade.
  - Avaliación por competencias, probas correspondentes á unidade.
  - Probas de avaliación externa.
  - Outros documentos gráficos ou textuais. Debates e intervencións.
  - Proxectos persoais ou de grupo. Representacións e dramatizacións. Elaboracións multimedia.
  - Outros.
- Cualificación cuantitativa:**

• **Probas de avaliación de contidos.**

Cualificación cualitativa: terá como clave

para o diagnóstico a rúbrica correspondente á unidade.

• **Probas de avaliación por competencias.**

Observación directa.

COOPERATIVO Proxecto de traballo cooperativo de segundo trimestre: *Arqueólogos e Percibimos*.

Comprensión lectora. Textos da unidade de “Introdución á Historia”.

CONTIDOS

Comunicación audiovisual. Interpreta a liña do tempo .

O tratamento das Tecnoloxías da Información e da Comunicación. Proxecto TIC de Historia: Elaborar un Power Point sobre as *villae* romanas .

UNIDADE 7. *A prehistoria*

OBXECTIVOS CURRICULARES

b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e

como medio de desenvolvemento persoal.

- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

• **Enfoque da unidade.** Os alumnos deben saber que é a prehistoria e cales son as súas etapas; coñecerán os datos fundamentais sobre a evolución do ser humano e o proceso de hominización; terán en conta os aspectos fundamentais da prehistoria, diferenciando como era a vida no Paleolítico e no Neolítico. Coñecerán e analizarán as principais crenzas, a arte, a aparición da agricultura e a gandaría, os avances técnicos, os primeiros utensilios e os cambios na forma de vida. Identificarán o territorio de España na prehistoria.

para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental

- **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos coñecen en que consiste o traballo do historiador sobre a prehistoria; saben cales son e en que consisten as principais fontes históricas; identifican o tempo histórico e coñecen as dificultades para datar os feitos da prehistoria.
- **Previsión de dificultades.** Posiblemente existan dificultades para que os alumnos comprendan como se construían e que funcións tiñan as aldeas do Neolítico. Previranse as dificultades buscando información e analizando as semellanzas e diferenzas coas construcións máis recentes de diferentes tipos de localidades.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES

BLOQUE 3. HISTORIA

B3.2. Fontes históricas.

B3.3. Cambio e continuidade.

B3.5. Vocabulario histórico e artístico.

B3.6. Evolución das especies e a hominización. **B3.7.**

Periodización da Prehistoria e a Idade Antiga. **B3.8.** Prehistoria

e Idade Antiga: visión global.

B3.9.1. Paleolítico: etapas; características das formas de vida; • As etapas da prehistoria.

cazadores colectores.

B3.9.2. Neolítico: revolución agraria e expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social.

B3.9.3. Prehistoria galega: megalitos e petróglifos.

B3.10. Aparición dos ritos: restos materiais e artísticos; pintura e escultura.

B3.12. Idade Antiga: invención da escritura.

• A que chamamos prehistoria.

• A evolución do ser humano.

• O proceso de hominización.

• A vida nómade no Paleolítico: cazadores e recolectores, unha vida nómade, ferramentas de pedra e óso.

• As crenzas e a arte no Paleolítico: as primeiras crenzas; as primeiras pinturas; as primeiras esculturas e gravados.

• A revolución do Neolítico: a aparición da agricultura e a gandaría; os cambios na forma de vida; os avances técnicos; as crenzas e a arte.

• A idade dos Metais: os primeiros utensilios de metal, os cambios na forma de vida, un tempo de inventos;, o megalitismo.

• O territorio de España na prehistoria.

B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.

B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios

fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.

B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

B3.6. Entender o proceso de hominización.

B3.7. Datar a Prehistoria e a Idade Antiga, e distinguir a escala temporal de etapas como estas.

B3.8. Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos

e os acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria e da Idade Antiga, para adquirir unha perspectiva global da súa evolución.

B3.9. Coñecer as características da vida humana correspondentes aos dous períodos en que se divide a Prehistoria: Paleolítico e Neolítico.

B3.10. Identificar os primeiros ritos relixiosos.

B3.12. Recoñecer a importancia da descuberta da escritura.

p

BLOQUE 3. A HISTORIA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.

B3.3. Explicar as características de cada

B3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes,

da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación. históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.

tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo

CURRICULARES

sexan estas restos materiais ou textuais.

B3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos

fundamentais dos feitos históricos e explica como era a forma de vida durante cada período.

INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

1. Analiza e expón exemplos sobre relatos materiais e textuais que son fontes necesarias para coñecer e escribir a historia.

GRAO MÍNIMO 50%

CSC CAA

2. Escribe por orde as características

50%^{CSC} CMCCT

	<u>artístico imprescindible para cada época.</u>	3. Utiliza o vocabulario histórico e artístico	
B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	B3.5.1. <u>Utiliza o vocabulario histórico e</u>		da época da prehistoria. 70% ^{CSC} CCL
		os feitos que marcan o comezo e o final	
<u>ata chegar á especie humana.</u>		4. Identifica e enumera as etapas da	50% ^{CSC} CMCCT
B3.6. Entender o proceso de hominización. B3.6.1. <u>Recoñece os cambios evolutivos</u>			
prehistoria, sinalando a súa evolución e			
B3.7. Datar a Prehistoria e a Idade Antiga, e distinguir a escala temporal de etapas <u>como estas.</u>	<u>tipos de eixes</u>	<u>historia antiga.</u> • Distingue as distintas etapas da	prehistoria. 50% ^{CSC} CMCCT
B3.8. Identificar e localizar no tempo e no			
B3.7.1. <u>Distingue etapas dentro da</u> B3.8.1. <u>Realiza diversos</u>			
espazo os procesos e os acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria e da Idade Antiga, para adquirir unha perspectiva global da súa evolución.	<u>cronolóxicos e mapas históricos.</u> • Realiza diversos tipos de eixos cronolóxicos para representar os períodos, as especies que se sucederon, os inventos e	descubrimentos, etc.	CMCCT CAA
		50%	CSC

p

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B3.9. Coñecer as características da vida humana correspondentes aos dous períodos en que se divide a Prehistoria: Paleolítico e Neolítico.

B3.9.1. Explica a diferenza entre os períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un.

CURRICULARES

INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

<p>B3.9.2. Analiza a transcendencia da vida no Paleolítico, no Neolítico e na Idade dos Metais; sinalando as diferenzas características básicas da vida no</p>	<p>Paleolítico, no Neolítico e na Idade dos Metais; sinalando as diferenzas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Observa, identifica e explica o papel da 	<p>100% 50% CSC CCL CAA</p>
<p>B3.10. Identificar os primeiros ritos <u>artísticas da Prehistoria.</u> Neolítico; das posturas dos defuntos nos diferentes casos, etc.</p>	<p>Recoñecer as principais manifestacións artísticas da Prehistoria revolución neolítica e o papel da muller <u>nela.</u></p> <p>B3.10.1. Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da "deusa nai". <u>Recoñece as principais manifestacións</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Identifica pinturas rupestres, arte megalítico e outras manifestacións artísticas importantes 	<p>muller na Prehistoria.50%^{CSC} CAA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identifica obxectos dos primeiros ritos relixiosos; recoñece as funcións da Venus, no Paleolítico; da deusa nai, no <p>100%^{CSC} CCEC</p>

p

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

CURRICULARES

INDICADORES DE LOGR COMPETENCIAS

<p>B3.12. Recoñecer a importancia da descuberta da escritura.</p>	<p>fontes históricas (textos).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identifica as diferenzas entre fontes 	<p>datos que se extraen delas e explícaos.</p>
<p>B3.12.1. Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as</p>	<p>prehistóricas e fontes históricas, interpreta os</p>	<p>CSC CAA</p>

p

OUTROS ELEMENTOS DA PROGRAMACIÓN

ORIENTACIONES

MODELOS

- Modelo discursivo/expositivo. Modelo experiencial.
- Obradoiros.
- Aprendizaxe cooperativa. Traballo por tarefas.
- Traballo por proxectos. Outros.
- Actividade e experimentación.

- Participación.
- Motivación.
- Personalización.
- Inclusión.
- Interacción.
- Significatividade.
- Funcionalidade.

- Globalización.
- Avaliación formativa.
- Outros.
- Tarefas individuais. Agrupamento flexible.
- Parellas.
- Pequeno grupo. Gran grupo.
- Grupo interclase. Outros.

Valoración cuantitativa do avance individual (cualificacións). Outros.

Valoración cualitativa do avance individual (anotacións e puntualizacións).

Valoración cuantitativa do avance colectivo.

Valoración cualitativa do avance colectivo.

Outros.

Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.

Avaliación de contidos, probas correspondentes á unidade.

Avaliación por competencias, probas correspondentes á unidade.

Probas de avaliación externa.

Outros documentos gráficos ou textuais. Debates e intervencións.

Proxectos persoais ou de grupo. Representacións e dramatizacións. Elaboracións multimedia.

Cualificación cuantitativa:

• **Probas de avaliación de contidos.**

Cualificación cualitativa: terá como clave para o diagnóstico a rúbrica correspondente á unidade.

• **Probas de avaliación por**

competencias.

• **Observación directa.**

RECURSOS PARA

Observación directa do traballo diario.

Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.

p

TRABALLO COOPERATIVO

Unha recreación da prehistoria: *O clan do oso cavernario* .

Proxecto de traballo cooperativo de segundo trimestre: *Arqueólogos e Percibimos*.

CONTIDOS

Comprensión lectora. Texto inicio da unidade: *Por que Atapuerca é Patrimonio da Humanidade?* ; Unha recreación da prehistoria: *O clan do oso cavernario* .

Expresión oral e escrita. Elabora unha táboa da evolución do ser humano ; Sintetiza a información aprendida sobre o Paleolítico ; Describir as tarefas que se facían nunha tribo

paleolítica ; Describir as técnicas metalúrgicas .

Comunicación audiovisual. Elaboración dun mural; Realización dunha presentación en PowerPoint .

O tratamento das Tecnoloxías da Información e da Comunicación. Procura en Internet como se fabricaba unha biface ; Procura en Internet de información sobre construcións prehistóricas ; Investigación de que títulos compoñen a serie Os Fillos da Terra. **Proxecto TIC de Historia:** Elaborar un Power Point sobre as *villae* romanas .

Educación cívica e constitucional. A importancia da tribo ; Covas do norte da Península que conteñen arte rupestre ; Interpretar pinturas levantinas .

OBXECTIVOS CURRICULARES

b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

• **Enfoque da unidade.** Os alumnos comprenderán a importancia da aparición da escritura. Identificarán as características das civilizacións fluviais; coñecerán os aspectos fundamentais da organización política, social e económica de Mesopotamia e de Exipto e saberán cales eran os aspectos principais da relixión, a cultura e a arte nas civilizacións mesopotámica e exipcia.

• **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos coñecen os aspectos fundamentais da prehistoria e cales son as súas etapas; coñecen os datos máis importantes sobre a vida no Paleolítico e no Neolítico; identifican as súas principais crenzas, a arte, a aparición da agricultura e a gandaría, os

g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

avances técnicos, os primeiros utensilios e os cambios na forma de vida que dan paso a novas civilizacións e ao avance cara á historia.

• **Previsión de dificultades.** Posiblemente existan dificultades para comprender como se construíron as grandes pirámides. Convén observar imaxes e utilizar os medios audiovisuais para reforzar esta aprendizaxe.

BLOQUE 3. HISTORIA

B3.2. Fontes históricas.

B3.3. Cambio e continuidade.

B3.4. Tempo histórico.

B3.5. Vocabulario histórico e artístico.

B3.7. Periodización da Prehistoria e a Idade Antiga.

B3.11. Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política.

B3.12. Idade Antiga: invención da escritura. **B3.13.** Idade

Antiga: historia de Exipto.

B3.14. Idade Antiga: relixión exipcia.

B3.15. Idade Antiga: arte en Mesopotamia e Exipto.

• Das cidades aos imperios.

• A aparición da escritura.

• As características das primeiras civilizacións. • Os

mesopotámicos: onde e cando viviron. • Mesopotamia, entre o

Tigris e o Éufrates.

• A sociedade mesopotámica: os grupos privilegiados e o resto da poboación.

• A cultura e a arte mesopotámicas: a relixión, a arquitectura, a escultura.

• Os antigos exipcios: onde e cando viviron. • As etapas da historia de Exipto.

• O goberno: o faraón e a súa corte e a administración do Estado.

• A sociedade egipcia.

• Unha poboación maioritariamente rural. • A vida nas cidades.

• Os escravos e as mulleres.

• A relixión: deuses e templos.

• A vida despois da morte: as tumbas. • A arte egipcia: a escultura e a pintura.

B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.

B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e

certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.

B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).

B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

B3.7. Datar a Prehistoria e a Idade Antiga, e distinguir a escala temporal de etapas como estas.

B3.11. Coñecer algunhas características da vida humana neste período, así como o establecemento e a difusión de diferentes culturas urbanas, despois do neolítico.

B3.12. Recoñecer a importancia da descuberta da escritura.

B3.13. Explicar as etapas en que se divide a historia de Exipto.

B3.14. Identificar as principais características da relixión exipcia.

B3.15. Localizar e describir algúns exemplos arquitectónicos de Exipto e de Mesopotamia.

P

BLOQUE 3. A HISTORIA

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

CURRICULARES

INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.

B3.4. Entender que os acontecementos e **B3.2.1.** Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.

B3.4.1. Entende que varias culturas 1. Nomea e identifica as fontes históricas; xustifica a súa importancia, destacando o uso do papiro.

2. Interpreta liñas de tempo.
• Recoñece e explica cales foron as GRAO MÍNIMO 50%

CAA

CSC

CMCCT

B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.

B3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.

1. Busca e ordena a información sobre feitos históricos, sobre outros feitos relevantes e sobre personaxes importantes. 50%
50%
CSC

enclaves xeográficos; situándoas no mapa.

B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).

convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.

B3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e primeiras civilizacións e os seus

• Utiliza o vocabulario histórico e artístico 70%
CSC
CMCCT

artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

• Coñece as etapas dentro da Idade Antiga; represéntaas de forma como estas.

esquemática e explica algunhas características da vida humana neste período. 70%
CSC
CMCCT

B3.7. Datar a Prehistoria e a Idade Antiga, e distinguir a escala temporal de etapas artístico imprescindible para cada época.

B3.7.1. Distingue etapas dentro da historia antiga da Idade Antiga. 100%
CSC
CCL

BLOQUE 3. A HISTORIA (CONTINUACIÓN)

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

B3.11. Coñecer algunhas características da vida humana neste período, así como o establecemento e a difusión de diferentes culturas urbanas, despois do neolítico.

B3.11.1. Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os diversos imperios de Mesopotamia e de Exipto.

CURRICULARES

• Coñece e describe as formas de organización socio-económica e política de Mesopotamia e de Exipto. 50%
CSC
CAA

INDICADORES DE LRO COMPETENCIAS

CCL

50%
CSC

B3.12. Recoñecer a importancia da descuberta da escritura.

B3.12.1. Diferencia entre as fontes

históricas, como os

prehistóricas (restos materiais, ágrafos) e • Busca información sobre fontes escritas

CAA

as fontes históricas (textos). ideogramas chineses, os xeroglíficos exipcios ou o alfabeto fenicio, diferenza entre elas e explica en que consistían.

B3.13. Explicar as etapas en que se divide a historia de Exipto.

cronolóxicoxeográfico da expansión exipcia. • Interpreta un mapa

50%
cronolóxicoxeográfico da expansión exipcia.

CSC

CMCCT CAA

B3.13.1. Interpreta un mapa

• Busca información, comprende e describe os principais feitos e as principais características da historia de Exipto, das súas dinastías, das raíñas e dos faraóns.

50%

CSC

CC

B3.13.2. Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

CURRICULARES

B3.14. Identificar as principais características da relixión exipcia.

exipcios a súa crenza na vida do alén. • Busca información sobre como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén; explícaa e

50%

describe os principais elementos que

CSC

CCEC

CAA

B3.15. Localizar e describir algúns
B3.14.2. Realiza un mapa conceptual cos principais deuses do panteón exipcio.

exemplos arquitectónicos de Exipto e de Mesopotamia.

CSC

INDICADORES DE LOGRO COMPETENCIAS

B3.14.1. Explica como materializaban os utilizaban.

CSC

CCEC CCL

símbolos.

50%

B3.15.1. Localiza nun mapa os principais
1. Identifica os principais deuses exipcios; amplía a información, buscando en Internet, anota e representa cales son os seus

50%

exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica.

• Identifica os principais exemplos de arte exipcia e mesopotámica citando exemplos.

CCEC CAA

OUTROS ELEMENTOS DA PROGRAMACIÓN

- Motivación.
- Personalización.
- Inclusión.
- Interacción.
- Significatividade.
- Funcionalidade.

- Globalización.
- Avaliación formativa.
- Outros.
- Tarefas individuais. Agrupamento flexible. Parellas.
- Pequeno grupo. Gran grupo.
- Grupo interclase. Outros.

ORIENTACIÓNS

- Actividade e experimentación. Participación.

RECURSOS PARA

- Observación directa do traballo diario.
- Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.

- Valoración cuantitativa do avance individual (cualificacións).
- Valoración cualitativa do avance individual (anotacións e puntualizacións).
- Valoración cuantitativa do avance colectivo.
- Valoración cualitativa do avance colectivo.
- Outros.
- Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.
- Avaliación de contidos, probas correspondentes á unidade.
- Avaliación por competencias, probas correspondentes á unidade.
- Probas de avaliación externa.
- Outros documentos gráficos ou textuais.
- Debates e intervencións.
- Proxectos persoais ou de grupo.
- Representacións e dramatizacións.

Elaboracións multimedia.

Outros.

Cualificación cuantitativa:

- **Probas de avaliación de contidos.**

Cualificación cualitativa: terá como clave para o diagnóstico a rúbrica correspondente á unidade.

- **Probas de avaliación por competencias.**

Observación directa.

Os deuses egipcios: a súa simboloxía (páxina 197).

Proxecto de traballo cooperativo de terceiro trimestre: *Heroes e Proxectamos*.

TRABALLO COOPERATIVO